

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Johtava asiantuntija
Mira Karppanen

Muistio
19.9.2022

Liite 1

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISEEN LIITTYVIEN KUNNAN KUSTANNUSTEN KORVAAMISESTA VALTION VAROISTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN NIMIKKEEN JA 1 §:N MUUTTAMISESTA**1 Tausta**

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jatkossa *kotoutumislaki*) mukaan valtio korvaa kunnalle laissa määriteltyjä kotoutumisen edistämisestä aiheutuneita kustannuksia. Kustannuksia syntyy kunnalle kotoutumislaissa säädettyjen palveluiden järjestämisestä maahanmuuttajille. Kotoutumislain 45 §:n mukaan kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun henkilön ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Kotoutumislain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettut henkilöt ovat esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä ja 3 momentissa tarkoitettut henkilöt heidän perheenjäseniään.

Laskennallista korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan muista kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä kuin ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä, josta laskennallista korvausta maksetaan neljän vuoden ajalta.

Valtioneuvoston asetuksella kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011) 1 §:ssä säädetään kunnalle maksettavan laskennallisen korvauksen määrästä. Sen mukaan kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta kotoutumislain 45 §:ssä tarkoitettun toiminnan järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista siten, että korvaus on seitsemän vuotta täyttäneen henkilön osalta 2 300 euroa vuodessa ja alle 7-vuotiaan osalta 6 845 euroa vuodessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2023 alkaen kunnilta hyvinvointialueille. Tästä johtuen kotoutumislakia esitetään muutettavan hallituksen esityksellä eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 84/2022 vp). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi mainittua lakia siten, että mahdollistettaisiin hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten korvauksien hakeminen sekä maksettaisiin osa kansainvälistä suojelua saavista henkilöistä kunnille maksettavista laskennallisista korvauksista hyvinvointialueille.

2 Ehdotetun asetuksen sisältö

Valtioneuvoston asetuksen kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista 1 §:ää ehdotetaan muutettavan siten, että siinä säädettäisiin kunnalle maksettavien korvausten lisäksi myös hyvinvointialueille maksettavista laskennallisista korvauksista. Koska maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen ei ole hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) mukaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulla oleva tehtävä, kotoutumisen edistämisen tehtävät korvattaisiin kotoutumislain säädösten mukaisesti. Laskennallisen korvauksen lisäksi hyvinvointialueille korvattaisiin muun muassa 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden sairaudesta tai vammasta aiheutuvia huomattavia kustannuksia siten kuin kotoutumislaisissa säädettäisiin.

Nykyinen laskennallinen korvaus esitetäänkin jaettavan kunnan ja hyvinvointialueen välillä vastaten arviota laskennallisella korvauksella katettavien kustannusten jakautumisesta. Alle 7-vuotiaalle lapselle keskeisin kotoutumista edistävä palvelu on kunnan järjestämä varhaiskasvatus. Lisäksi kunta vastaa kulttuurin, liikunnan ja vapaa-ajan palveluista myös alle 7-vuotiaiden osalta. Hyvinvointialueen vastuulla on sosiaali- ja terveyspalvelut mukaan lukien neuvola- ja muut lapsiperhepalvelut. Varhaiskasvatukseen osallistuminen on lähes päivittäistä, kun taas hyvinvointialueen ikäryhmätarkastukset toteutetaan pääosin kerran vuodessa ja myös muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut alle 7-vuotiaille ovat satunnaisempia. Koska alle 7-vuotiaan lapsen kotoutumispalvelut painottuvat lähes kokonaan kunnan vastuulle, kunnan osuus nykyisestä laskennallisesta korvauksesta olisi 95 prosenttia ($6\,845 \text{ euroa} \times 0,95 = 6\,502,75 \text{ euroa}$ eli noin 6 503 euroa) ja hyvinvointialueen 5 prosenttia ($6\,845 \text{ euroa} \times 0,05 = 342,25 \text{ euroa}$ eli noin 342 euroa).

Kouluikäisille 7–17-vuotiaille lapsille keskeisimmät kotoutumista edistävät palvelut liittyvät koulutukseen. Perusopetuksen, toisen asteen koulutuksen ja muun koulutuksen lisäksi kouluikäisten lasten kotoutumista voidaan edistää kunnan kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palveluilla sekä nuorisotyöllä. Erityisesti panostaminen tukeen siirtymävaiheissa koulutusasteelta toiselle sekä kodin ja koulun yhteistyöhön tukee lasten ja nuorten kotoutumista ja polkua jatkokoulutukseen ja työelämään. Myös hyvien väestösuhteiden edistäminen sekä syrjinnän ja rasismien ehkäisy olisivat tärkeitä toimia kouluikäisten keskuudessa. Hyvinvointialueet vastaavat oppilashuollosta sekä muista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Kunnan vastuu 7-17 -vuotiaiden osalta olisi laajempi kuin hyvinvointialueen, mutta hyvinvointialueella olisi kuitenkin myös merkittävää vastuuta omien palveluidensa osalta.

Täysi-ikäisille keskeisimpiä kotoutumista edistäviä palveluita ovat osaamisen kehittämisen ja työllistymisen edistämisen palvelut. Kunnan palveluista myös asuminen, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palvelut tukevat kotoutumista. Myös hyvien väestösuhteiden edistäminen sekä syrjinnän ja rasismien ehkäisy olisivat tärkeitä toimia arjen kohtaamisissa, koulutuksessa ja työelämässä. Hyvinvointialueet vastaavat alueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista myös maahanmuuttajille. Kunnalla olisi vastuu alkukartoituksen sekä kotoutumissuunnitelman laatimisesta muulle kuin työnhakijalle, jonka vastaavat palvelut järjestetään TE-palveluiden toimesta. Jatkossa hyvinvointialue voisi osallistua kunnan pyynnöstä myös alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimiseen silloin kuin maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen

edellyttää kunnan sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista. Kuntien vastuu 18 vuotta täyttäneiden osalta olisi laajempi kuin hyvinvointialueiden, mutta myös hyvinvointialueilla olisi merkittävää vastuuta omien palveluidensa osalta. Etenkin monilla aikuisilla voi taustansa vuoksi olla erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeita. Kunnan osuudeksi nykyisestä laskennallisesta korvauksesta esitetään 85 prosenttia ($2\,300 \text{ euroa} \times 0,85 = 1\,955 \text{ euroa}$) ja hyvinvointialueen 15 prosenttia ($2\,300 \text{ euroa} \times 0,15 = 345 \text{ euroa}$).

Ahvenanmaalla ei ole hyvinvointialueita, joten Ahvenanmaan maakunnan kunnille laskennallinen korvaus maksettaisiin vain 45 §:n nojalla. Korvauksen maksettaisiin saman suuruisena kuin nykyisinkin.

Helsingin kaupungille maksettaisiin erikseen sekä 45 §:n että 45 a §:n mukainen laskennallinen korvaus, jotta Helsingin kaupunki voi eriyttää taloudenpidossa muun toiminnan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksesta.

Laskennallinen korvaus voitaisiin maksaa kuntien lisäksi myös hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille ilman erillistä hakemusta siten kuin kotoutumislaisissa säädetäisiin.

Lisäksi valtioneuvoston asetuksen nimikettä ehdotetaan muutettavan, jotta nimike vastaisi asetuksen laajentunutta sisältöä. Uusi ehdotettu nimike olisi valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan ja hyvinvointialueen kustannusten korvaamisesta valtion varoista.

3 Ehdotuksen vaikutukset

Valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin siitä, miten kotoutumislain 45 ja 45 a §:n nojalla maksettava laskennallinen korvaus jakautuisi kuntien ja hyvinvointialueiden välillä sekä Helsingin kaupungille ja Ahvenanmaan maakunnan kunnille. Asetusmuutoksen myötä myös hyvinvointialueet saisivat laskennallisia korvauksia kotoutumislain nojalla. Korvausten mahdollistaminen edesauttaa kuntia ja hyvinvointialueita toteuttamaan niiden lakisääteiset kotoutumista edistävät tehtävät.

Laskennallinen korvaus voitaisiin maksaa hyvinvointialueelle ilman erillistä hakemusta ja laskennallinen korvaus maksetaan automaattisesti. Esitys ei aiheuta lisäresurssitarpeita hyvinvointialueille tai muillekaan viranomaisille. Laskennallisen korvauksen maksatukseen liittyvä järjestelmäkehitys vaikuttaa tilapäisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallinto-keskuksen ja Maahanmuuttoviraston tehtäviin vuoden 2022 aikana.

Esityksellä ei arvioida olevan vaikutusta julkisen talouden määrärahan yleistason, sillä määrärahan taso ei uudistuksen myötä muutu, vaan määräraha jakautuu sekä kunnille että hyvinvointialueille korvattaviin eri kustannuksiin. Korvausten maksatukseen liittyvät järjestelmien kehittämiskustannukset toteutetaan hankerahoituksella eikä niillä ole vaikutusta valtiontalouteen.

4 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkатыönä työ- ja elinkeinoministeriössä. Ehdotuksesta on pyydetty lausuntoja ajalla 19.9.-31.10.2022.

5 Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulee voimaan 1.1.2023.